

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПРИКЛАДНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

ЗАГАЛЬНА ТА ПРИКЛАДНА СЕМАНТИКА

ЕЛЕКТРОННІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до курсу
для здобувачів філологічного факультету
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціалізації В11.10 Прикладна лінгвістика

Одеса
ОНУ імені І. І. Мечникова
2026

УДК 81.37 З-14

Укладачі:

Г. С. Яроцька, доктор філологічних наук, професор кафедри прикладної лінгвістики;

О. М. Новак, кандидат філологічних наук, доцент кафедри прикладної лінгвістики.

Рецензенти:

Г. М. Труба, доктор філологічних наук, професор кафедри української мови та мовної підготовки іноземців Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

Т. Ф. Коляда-Березовська, кандидат філологічних наук, доцент кафедри періодичної преси та медіаредагування Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

*Рекомендовано вченою радою філологічного факультету
ОНУ імені І. І. Мечникова.
Протокол № 9 від 13 травня 2026 р.*

З-14 **Загальна та прикладна семантика** [Електронний ресурс] : електрон. метод. рек. до курсу для здобувачів філол. ф-ту першого (бакалавр.) рівня вищ. освіти спец. В11.10 Прикладна лінгвістика / уклад.: Г. С. Яроцька, О. М. Новак. Одеса : ОНУ імені І. І. Мечникова, 2026. 37 с. 0,6 МБ.

Пропоновані методичні рекомендації стануть у нагоді при опануванні курсу та підготовці до занять з дисципліни «Загальна та прикладна семантика», яка викладається здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності В11.10 Прикладна лінгвістика філологічного факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

УДК 81.37

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ	4
ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	5
ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙ	7
ПЛАНІ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	10
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ	28
ПРИКЛАД ТЕСТОВОГО ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ	30
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	34

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Мета та завдання навчальної дисципліни

«Загальна та прикладна семантика» – обов’язковий освітній компонент, що входить до циклу дисциплін фахової та практичної підготовки за Освітньо-професійною програмою «Прикладна лінгвістика» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Дисципліна складає єдиний комплекс фахової підготовки разом з курсами «Загальна та прикладна фонетика» та «Загальна та прикладна граматика». Форма контролю – іспит.

Мета курсу – ознайомити здобувачів із філософськими та лінгвістичними витоками погляду на мову як на когнітивну діяльність та навчити послідовно аналізувати будь-які мовленнєві явища, надаючи семантичну інтерпретацію мовним одиницям різних рівнів; сформувати у здобувачів уявлення про семантику як лінгвістичний інструмент для практичної роботи з мовними одиницями.

Основні завдання курсу:

- навчити здобувачів аналізувати інформацію, задовану мовними засобами, її типи й внутрішню структуру.
- дати систематизоване уявлення про правила поєднання одних фрагментів з іншими при побудові та інтерпретації цілісних повідомлень.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач освіти повинен

знати:

- типи та параметри значень;
- семантичні кореляції, пропорції, парадигми;
- основні компоненти змісту висловлювання;
- закони та основні засоби спілкування;
- правила поєднання одних фрагментів з іншими при побудові та інтерпретації цілісних повідомлень;

вміти:

- аналізувати інформацію, задовану мовними засобами, її типи й внутрішню структуру;
- проводити семантичний аналіз слова та речення;
- визначати характер зв'язку між означальним і означуваним: конвенційність, індексальність, іконічність;
- визначати компоненти змісту речення;
- виявляти семантичну аномалію та логічне протиріччя висловлювання.

Програму укладено відповідно до чинних вимог організації навчального процесу.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Поняття «значення» у семантиці. Лексична семантика

ТЕМА 1. Семантика як лінгвістична дисципліна

Становлення семантики як самостійного розділу мовознавства. Подвійність предмета семантики: значення і зміст. Вузька та широка концепції семантики як науки про значення одиниць мови. Фоносемантика, граматична семантика, синтаксична семантика, лексична семантика.

ТЕМА 2. Значення в структурі мовного знака

Означальне (план вираження) і означуване (план змісту) як дві сторони мовного знака. Властивості та функції мовного знака. Характер зв'язку між означальним і означуваним: конвенційність, індексальність, іконічність.

ТЕМА 3. Типологія значень

Параметри та типи значення: актуальне, узуальне, віртуальне значення; лінгвістичне й енциклопедичне значення. Денотативний, сигніфікативний, прагматичний, комунікативний і синтаксичний шари значення слова.

ТЕМА 4. Лексична семантика

Лексико-семантична парадигматика: семантичні кореляції, пропорції, парадигми, поняття семантичного поля і найважливіші кореляції між його членами: синонімія, гіпонімія, антонімія, конверсивність, асоціативні відношення. Лексична синтагматика, семантичні валентності слова. Мовна і мовленнєва багатозначність. Фразеологія: типи фразеологічних одиниць і способи опису їхнього значення.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Синтаксична семантика

ТЕМА 5. Семантика речення-висловлювання

Речення як об'єкт семантичного дослідження. Значення речення і зміст висловлювання. Експліцитна й імпліцитна інформація у висловлюванні. Основні компоненти змісту висловлювання: пропозиційний, комунікативний, прагматичний, логічний.

ТЕМА 6. Проблема семантичної правильності

Розмежування правильних і аномальних висловлювань як одна зі здібностей людини, до якої апелюють при побудові лінгвістичних теорій. Види аномальності: граматична, семантична, концептуальна. «Аномальні» висловлювання: проблеми інтерпретації.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3

Методи та метамови в лінгвістичній семантиці

ТЕМА 7. Семантичні метамови

Словник семантичної метамови. Синтаксис семантичної метамови. Типологія семантичних метамов.

ТЕМА 8. Експеримент у семантиці

Експерименти з використанням денотатів чи їхніх моделей. Семантичні тести: на вільну інтерпретацію, питально-відповідний, імплікативний тощо. Асоціативні експерименти. Переклад як експериментальна перевірка правильності семантичних описів.

ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙ

ЛЕКЦІЯ 1. Семантика як лінгвістична дисципліна

Становлення семантики як самостійного розділу мовознавства. Подвійність предмета семантики: значення і зміст. Вузька концепція семантики як науки про значення одиниць мови. Широка концепція семантики як науки, що вивчає зміст мовних виразів у конкретних умовах їхнього вживання. Місце семантики в граматиці (інтегральному описі мови). Співвідношення семантики з традиційними лінгвістичними дисциплінами: фонологією, морфологією, синтаксисом, лексикологією. Фоносемантика, граматична семантика, синтаксична семантика, лексична семантика. Семантичний рівень у багаторівневих моделях мови. Співвідношення лінгвістичної семантики з однойменними розділами інших наук – логічною семантикою, психосемантикою.

ЛЕКЦІЯ 2. Значення в структурі мовного знака

Означальне (план вираження) і означуване (план змісту) як дві сторони мовного знака. Властивості мовного знака, що забезпечують виконання мовою своїх головних функцій: відносна сталість зв'язку між означальним і означуваним, подвійне членування, асиметричний дуалізм. Характер зв'язку між означальним і означуваним: конвенційність, індексальність, іконічність. Багатозначність терміна «значення». Відображення різних розумінь «значення» у різних графічних моделях знака – семантичних трикутниках, трапеціях тощо. Розвиток концепції значення в семіотиці Пірса-Морріса: синтактика, семантика і прагматика знака.

ЛЕКЦІЯ 3. Типологія значень

Параметри значення: рівнева приналежність означального; характер переданої інформації; ступінь узагальненості; зв'язок із визначеним типом значень. Типи значень, що протиставляються за даними параметрами: значення слова, морфеми, речення; проблема композиційності значення; денотативний, сигніфікативний, прагматичний, комунікативний і синтаксичний шари (зони) значення слова; рефенційний, зовнішньо-ситуаційний, прагматичний, пакувальний і логічний компоненти змісту речення; актуальне, узуальне, віртуальне значення; лінгвістичне й енциклопедичне значення.

ЛЕКЦІЯ 4. Лексична семантика

Лексичне й граматичне значення. Лексико-семантична парадигматика: поняття значимості; семантичні кореляції, пропорції, парадигми, поняття

семантичного поля і найважливіші кореляції між його членами: синонімія, гіпонімія, антонімія, конверсивність, асоціативні відношення. Тезаурус як модель парадигматичної структури плану змісту мови. Принципи й методи опису лексичного значення слова. Компонентний аналіз лексичних значень і напрям його розвитку від набору диференційних семантичних ознак до тлумачень – експлікацій. Співвідношення тезаурусного і компонентного способів представлення лексичного значення. Критика компонентного аналізу з позицій когнітивного підходу до мови. Способи представлення значення слова в когнітивній семантиці: схеми, фрейми. Традиційні проблеми семантики з погляду когнітивного підходу.

ЛЕКЦІЯ 5. Лексична синтагматика

Семантичні валентності слова; семантична сфера дії як узагальнення поняття семантичної валентності; обмеження при поєднанні. Проблема лексичної багатозначності (полісемії). Мовна і мовленнєва багатозначність. Дифузність значення і проблеми словникової презентації, що виникають у зв'язку з цим. Фразеологія: стійкість та ідіоматичність; типи фразеологічних одиниць і способи опису їхнього значення.

ЛЕКЦІЯ 6. Семантика речення-висловлювання

Розходження між реченням і висловлюванням як відображення дихотомії мова-мовлення. Речення як об'єкт семантичного дослідження. Значення речення і зміст висловлювання. Зміст висловлювання як уся та інформація, що мовець вкладає в нього і яку повинен витягти з нього адресат. Буквальне значення висловлювання і його актуальний зміст у певній ситуації спілкування. Експліцитна й імпліцитна інформація у висловлюванні. Види імпліцитної інформації: пресупозиції, умови успішності, імплікатури дискурсу. Основні компоненти змісту висловлювання. Пропозиційний компонент, його зовнішньо ситуативний і референційний аспекти. Референційні статуси мовних виражень і способи їхньої репрезентації. Прагматичний компонент, його ілокутивний і дейктичний аспекти. Ілокутивна функція висловлювання і способи її репрезентації. Комунікативний компонент (упакування), його основні категорії і спосіб їхньої репрезентації. Логічний компонент (членування змісту на асерцію і презумпції).

ЛЕКЦІЯ 7. Проблема семантичної правильності

Розмежування правильних і аномальних висловлювань як одна зі здібностей людини, до якої апелюють при побудові лінгвістичних теорій. Види аномальності: граматична, семантична, концептуальна. Семантична аномалія і

логічне протиріччя. Відносність поняття семантичної правильності. «Аномальні» висловлювання: проблеми інтерпретації.

ЛЕКЦІЯ 8. Семантичні метамови

Словник семантичної метамови. Синтаксис семантичної метамови. Типологія семантичних метамов.

ЛЕКЦІЯ 9. Експеримент у семантиці

Експерименти з використанням денотатів чи їхніх моделей. Семантичні тести: на вільну інтерпретацію, питально-відповідний, імплікативний тощо. Асоціативні експерименти. Переклад як експериментальна перевірка правильності семантичних описів.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1

Семантика як лінгвістична дисципліна

Питання для обговорення в аудиторії

1. Становлення семантики як самостійного розділу мовознавства. Подвійність предмета семантики: значення і зміст.
2. Співвідношення семантики з традиційними лінгвістичними дисциплінами: фонологією, лексикологією, морфологією, синтаксисом.
3. Фоносемантика, граматична семантика, синтаксична семантика, лексична семантика.
4. Співвідношення лінгвістичної семантики з однойменними розділами інших наук – логічною семантикою, психосемантикою.

Практичні завдання

Вправа 1

Значення виписаних тут пар слів (або виразів) пов'язані якимось певним логічним відношенням (одним і тим же для всіх пар):

- 1) боятися когось – лякати когось;
- 2) вище когось – нижче когось;
- 3) утримуватися в чомусь - включати в себе що-небудь;
- 4) критикувати когось – критикувати з боку когось;
- 5) виграти у будь-кого – програти будь-кому;
- 6) чинити опір комусь – зустрічати опір з боку когось.

А. Сформулюйте ці відношення.

Б. Для кожного з наступних виразів знайдіть такий вираз, щоб значення обох знаходилося б у тому ж відношенні:

- 1) бути схожим на когось;
- 2) підкорятися комусь;
- 3) належати комусь;
- 4) гостювати у когось.

Вправа 2

Викресліть одне зайве слово. Що є спільного в словах, що залишилися?

1. *Борошно, перець, цукор, сніг, сіль.*
2. *Мензурка, чарка, фужер, чашка.*
3. *Дівчинка, немовля, стара, теля, юнак.*
4. *Диван, крісло, лава, стілець, табурет.*

5. *Брести, везти, їхати, йти, повзти.*
6. *Боятися, любити, ненавидіти, зневажати, нудьгувати.*

Вправа 3

За тлумаченнями визначте слово:

- а) «людина, що сама діє за власним бажанням і змушує так діяти інших людей, не зважаючи на їх бажання і інтереси»;
- б) «заздалегідь сформована негативна думка»;
- в) «предмет, обставина, що свідчить про чиюсь винність»;
- г) «манера людини тримати властивим їй чином голову і спину, перебуваючи у вертикальному положенні»;
- д) «незаслужено дорікати, вишукуючи дрібні провini»;
- е) «схильна до ледарства, розбещена комфортом і розкішшю людина»;
- ж) «довго і набридливо скаржитися».

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2

Значення в структурі мовного знака (1)

Питання для обговорення в аудиторії

1. Означальне (план вираження) і означувальне (план змісту) як дві сторони мовного знака.
2. Характер зв'язку між означальним і означувальним: конвенційність, індексальність, іконічність.
3. Багатозначність терміна «значення». Відображення різних розумінь «значення» у різних графічних моделях знаку – семантичних трикутниках, трапеціях і т. п.

Практичні завдання

Вправа 1

Поясніть різницю в значеннях слів, користуючись тлумачним словником.

Ставитися – відноситися; ставлення – взаємини; сподвижник – подвижник; професія – фах – спеціальність; білет – квиток; цвісти – квітнути; бік – сторона, ділянка – дільниця, лікувати – лічити; рахувати – вважати.

Вправа 2

Визначте метонімічне перенесення значень слова.

1. Вже третю зиму я ходив до школи (Остап Вишня). 2. А хотів він [Підкова] воскресити, Люд свій рідний із руїни Він підняв, щоб турка бити

(С. Пушик). 3. *А дома десь на вікнах фрески, Покриті пилом фоліанти, Та на столі – розкритий Данте – кохання Паола й Франчески* (Ю. Клен). 4. *Привикайте, карі очі, самі ночувати, Бо поїхав мій миленький У поле орати* (нар. тв.). 5. *Обабіч дороги бредуть з клунками малі і літні, хустки і борода, мовчазні, заклопотані, знесилені* (К. Гордієнко).

Вправа 3

Сергій скаржиться та розповідає Олені про свій стан.

- *Мені було погано. Я відчував якесь дивне почуття.*
- *Ти чогось боявся?*
- *Ні.*
- *Тобі все було нецікаво?*
- *Ні, не було.*
- *Це було сильне почуття?*
- *Так.*
- *Мав якісь причини?*
- *Ні.*

Олена зуміла визначити, що це:

- а) смуток;
- б) розпач;
- в) нудьга;
- г) тривога;
- д) туга.

Вправа 4

Олена все допитувалась у Сергія, як він до неї ставиться.

- *Добре?*
- *Так.*
- *Ти до мене ставишся як до колеги по роботі?*
- *Ні.*
- *Як до товариша?*
- *Ні.*
- *Це серйозне почуття?*
- *Так.*
- *Це пов'язано з моїм розумом, знаннями та моральними якостями?*
- *Не дуже.*
- *Ти переживаєш, що я подобаюся іншим чоловікам?*
- *Наче ні.*

Олена здогадалася, що Сергій її:

- а) цінує;
- б) любить;
- в) поважає;
- г) ревнує;
- д) зневажає.

Вправа 5

Consider the sentence *All dogs bark*. What is the reference of *all dogs*? What is the reference of *bark*? What are the truth conditions for this sentence, given the reference of the subject NP and the VP? What does this sentence assert about the relationship between the reference of *all dogs* and the reference of *bark*? What is the generalization that you can make about the truth conditions of sentences whose general form is *All X Y*?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3

Значення в структурі мовного знака (2)

Питання для обговорення в аудиторії

1. Розвиток концепції значення в семіотиці Пірса-Морріса: синтактика, семантика і прагматика знаку.
2. Параметри значення.
3. Типи значень.

Практичні завдання

Вправа 1

Наведіть приклади англійських та українських слів, що мають лише одне значення. До яких лексико-семантичних груп вони належать?

Вправа 2

Визначте на основі прикладів вихідне значення слова *Шевченко* та опишіть семантичні відношення, які пов'язують його з іншими значеннями, надавши їм короткі визначення.

1. *Я прочитав Шевченка за місяць.*
2. *Шевченко не тільки писав вірші, але і малював картини.*
3. *Весь Шевченко стоїть на верхній полиці.*

Вправа 3

Виберіть із тексту слова, ужиті а) в прямому значенні; б) у переносному значенні (вживанні). Поясніть семантику слів, ужитих у переносному значенні (вживанні).

Бузьки вертали з вирію, з далекого полудня... І чим більше зближались вони до любої, рідної країни, тим веселішими ставали, тим бадьоріше краяли повітря своїми крилами. Ось-ось розстелиться перед нами наша рідна північна країна! – здавалось, немов говорили до себе... І та рідна країна розстелилась перед ними, наче красний, у веселі квіти тканий килим... Сонце любо усміхалося з синього неба, посилаючи на землю теплі, благодатні промені. Під тими променями льоди стояли, а річки весело грали, тулилися до більших рік і плили все далі до моря. Біла скатерть снігу уступила з полів і лугів, а очам бузьків показалися широкополі лани. А по полях заходяться коло весняної роботи хлібороби: орють, сіють. Ось ще недовго – і темний ліс розів'ється, зазеленіє, загуде могутню пісню. (Т. Бордуляк)

Вправа 4

Наведіть приклади англійських та українських слів, що мають лише одне значення. До яких лексико-семантичних груп вони належать?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4

Типологія значень (1)

Питання для обговорення в аудиторії

1. Параметри значення.
2. Типи значень: значення слова, морфеми, речення; проблема композиційності значення;
3. Денотативний, сигніфікативний, прагматичний, комунікативний і синтаксичний шари (зони) значення слова.
4. Фразеологія: стійкість та ідіоматичність; типи фразеологічних одиниць і способи опису їхнього значення.

Практичні завдання

Вправа 1

Виберіть одне із слів, що в дужках, і утворить усі можливі словосполучення

1. (Громадський, громадянський) лірика, думка.
2. (Батьків, батьківський) голос, комітет.

3. *(Ефектний, ефективний) жест, співробітництво.*
4. *(Діалектний діалектичний) наголос, підхід.*
5. *(Змістовий, змістовний) неточність, доповідь.*
6. *(Дійовий, діючий) особа, армія.*
7. *(Корисний, корисливий) справа, людина.*
8. *(Музикальний, музичний), людина, школа.*
9. *(Криштальний, кришталевий) вода, ваза.*
10. *(Особовий, особистий) річ, рахунок.*
11. *(Прозовий, прозаїчний) твір, життя.*
12. *(Робітничий, робочий) одяг, клуб.*
13. *(Рятувальний, рятувний) крок, експедиція.*
14. *(Тактовний, тактичний) людина, прийом.*

Вправа 2

Поясніть, чим відрізняються значення наведених слів.

Адрес – адреса, вовна – бавовна, гривна – гривня, завдання – задача, зрівняти – порівняти, звичайно – зазвичай, поверховий – поверхневий, свідоцтво – свідчення, шкірний – шкіряний, цитатний – цитований, централізований – центральний, хронічний – хронологічний, туристичний – туристський, трагедійний – трагічний, тема – тематика.

Вправа 3

Як називається засіб, що будується на поєднанні контрастних, протилежних одне одному за змістом понять? Яка мета такого засобу? Розкрийте її, проаналізувавши словосполучення.

Голосна тиша, дзвінка тиша, пекучий мороз, солодкий тягар, приємні клопоти, гірка радість, веселе горе, солодкий біль, подих смерті, чесний злодій, живий труп, оптимістична трагедія.

Вправа 4

Установіть відповідність між фразеологізмом та його значенням:

Wix.com +1

- *Пекти раків — ...*
- *Байдики бити — ...*
- *Водити за ніс — ...*
- *Як сніг на голову — ...*

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 5

Типологія значень (2)

Питання для обговорення в аудиторії

1. Референційний, зовнішньоситуаційний, прагматичний, пакувальний і логічний компоненти змісту речення;
2. Актуальне, узуальне, віртуальне значення;
3. Лінгвістичне й енциклопедичне значення.

Практичні завдання

Вправа 1

Наведіть п'ять прикладів жартів, каламбурів, анекдотів, побудованих на омонімії, полісемії чи паронімії.

Вправа 2

Consider the sentence *All dogs bark*. What is the reference of all dogs? What is the reference of *bark*? What are the truth conditions for this sentence, given the reference of the subject NP and the VP? What does this sentence assert about the relationship between the reference of *all dogs* and the reference of *bark*? What is the generalization that you can make about the truth conditions of sentences whose general form is All X Y ?

Вправа 3

Point out the difference between the concept and a lexeme in the following pairs:

Home – HOME

Friend – FRIEND

Enemy – ENEMY

Man – MAN

War – WAR

Money – MONEY

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 6

Лексична семантика (1)

Питання для обговорення в аудиторії

1. Лексико-семантична парадигма.
2. Тезаурус як модель парадигматичної структури плану змісту мови.
3. Принцип і методи опису лексичного значення слова.
4. Критика компонентного аналізу з позицій когнітивного підходу до мови.

Практичні завдання

Вправа 1

Визначте тип антонімії, вкажіть, чи це градуальні, комплементарні або конверсивні антоніми, обґрунтуйте відповідь.

живий – мертвий

високий – низький

купити – продати.

Вправа 2

Проаналізуйте пари слів:

говорити – мовити

дім – будинок

швидкий – прудкий

- а) Чи є ці слова повними синонімами?
- б) Опишіть стилістичні або емоційні відмінності.
- в) Доберіть контекст, у якому заміна буде неможливою.

Вправа 3

Проаналізуйте значення слів: *мати, сирота, брат, подружжя*.

- а) Виділіть семантичні компоненти кожного слова.
- б) Які компоненти є обов'язковими, а які – контекстуальними?

Вправа 4

Скільки значень слова *банк* представлено у наступних прикладах? Визначте ці значення та надайте їм короткі тлумачення, опишіть, як вони пов'язані між собою.

1. *Цей банк збудовано у минулому столітті.*
2. *Цього місяця були позбавлені ліцензії три банки.*
3. *Мій знайомий учора зірвав у казино банк.*
4. *У нашому банку даних немає цієї інформації.*
5. *Наш шпиталь створював свій банк крові протягом п'яти років*

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 7

Лексична семантика (2)

Питання для обговорення в аудиторії

1. Способи представлення значення слова в когнітивній семантиці: схеми, фрейми.

2. Лексична синтагматика.
3. Лексична семантика та принципи концептуалізації.

Практичні завдання

Вправа 1

Розгляньте значення слова *ключ* у реченнях:

1. *Загубив ключ від дверей.*
 2. *У лісі б'є ключ із-під землі.*
 3. *Це ключ до розв'язання проблеми.*
- а) Визначте значення слова в кожному реченні.
 - б) Поясніть семантичний механізм розширення значення.
 - в) Чи є це прикладом полісемії?

Вправа 2

Продовжить семантичні пропорції наступним чином: побудуйте нові пари, які містять додаткові слова (якщо це можливо); якщо це неможливо (тобто дане слово не належить до цієї пропорції), то поясніть чому.

- а) *Будівельник: будувати: = продавець: продавати*
Додаткові слова: *суддя, лікувати, страчувати, письменник, м'ясник, сторож.*
- б) *Кінь: табун = птах: зграя.*
Додаткові слова: *собака, отара, жаба, риба, людина.*

Вправа 3

Поясніть лексичне значення слова «крило» у поданих словосполученнях. Складіть з ними речення.

- а) *Крило птаха.*
- б) *Крило літака.*
- в) *Крило млина.*
- г) *Крило будівлі (архітектура).*

Вправа 4

Розподіліть словосполучення на дві групи:

- а) пряме значення,
- б) переносне значення.

Золота обручка, золоте серце, гострий ніж, гострий розум, важка сумка, важкий характер, летять птахи, летять дні, солодкий чай, солодкі промови.

Вправа 5

Explain in your own words why the expression *student*, a noun, cannot have any particular individual in the world as its reference. Give an example sentence to illustrate your point, and explain exactly how your sentence shows that *student* cannot refer to any particular individual.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 8

Семантика речення-висловлювання (1)

Питання для обговорення в аудиторії

1. Розходження між реченням і висловлюванням як відображення дихотомії «мова – мовлення».
2. Речення як об'єкт семантичного дослідження.
3. Значення речення і зміст висловлювання.
4. Буквальне значення висловлення і його актуальний зміст у певній ситуації спілкування.

Практичні завдання

Вправа 1

Надайте семантичну інтерпретацію речень:

- а) *Незнання закону не звільняє від відповідальності.*
- б) *Настя минулого року їздила відпочивати до Криму.*
- в) *Я непокоюсь, що ми запізнимося на поїзд.*

Вправа 2

Визначте основні компоненти змісту речень-висловлювань.

- а) *Молодша дочка Марії вийшла заміж за іноземця та поїхала до Америки.*
- б) *Журналіст виступив на захист інтересів матерів загиблих солдат.*

Вправа 3

Виділіть семантичну та прагматичну пресупозиції в реченні:

Один мій знайомий шкодує, що став лінгвістом.

Вправа 4

Два журналісти прибули в місто, де, за слухами, відбулася подія Х. Обое коротко записували в щоденник свої враження від бесіди з кожним городянином (А, Б, ... – прізвища городян).

У щоденнику першого журналіста після перших шести бесід з'явилися записи:

А не знає, що Х; Б шкодує, що Х; В забув, що Х; Г радіє, що Х; Д не здивований, що Х; Е здогадувався, що Х.

Інший журналіст, що зустрічався з городянами, записав у своєму щоденнику:

Ж не думає, що Х; З боїться, що Х; И сподівається, що Х; К каже, що Х; Л не затверджує, що Х; М має сумніви, що Х.

Після бесіди ще з трьома городянами з'явилися записи:

Н пам'ятає, що Х; О стверджує, що Х; Р не радіє, що Х.

А. Хто з журналістів міг зробити кожний з цих трьох записів?

Б. Чи можна вважати, що два журналісти по-різному ставляться до подій, що ними вивчаються?

Вправа 5

Виокремить усі типи інформації у складі прагматичного (ілокутивного) компоненту семантики речень-висловлювань:

- а) *Я раджу тобі почати займатися спортом.*
- б) *Хотілось би подякувати Вам за турботу та увагу.*

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 9

Семантика речення-висловлювання (2)

Питання для обговорення в аудиторії

1. Експліцитна та імпліцитна інформація у висловлюванні.
2. Види імпліцитної інформації: пресупозиції, умови успішності, імплікатури дискурсу.
3. Комунікативний компонент (пакування), його основні категорії і способи їхньої репрезентації.
4. Прагматичний компонент, його ілокутивний і дейктичний аспекти.
5. Ілокутивна функція висловлювання і способи її репрезентації.

Практичні завдання

Вправа 1

Порівняйте речення:

1. *Він перестав працювати.*
2. *Він не перестав працювати.*

- а) Яке припущення (пресупозиція) міститься в першому реченні?
- б) Чи зберігається воно в другому?
- в) Як семантика впливає на інтерпретацію висловлювання?

Вправа 2

Опишіть різні значення речення «Іван хоче одружитися на французькенці». У чому полягає неоднозначність? За допомогою яких лексичних засобів її можна уникнути?

Вправа 3

Складіть речення, що містять елементи гри на референційній неоднозначності.

Вправа 4

Проаналізуйте речення: *Якої кризи ви боїтесь більше – енергетичної чи політичної?*

Що в цьому висловлюванні складає пресупозицію, а що асерцію? Проаналізуйте дане запитання з точки зору присутності в ньому імпліцитної інформації та експліцитної. Чи можна вважати це запитання маніпулятивним?

Вправа 5

Випишіть з публіцистичних текстів речення, що містять авторські стратегії *de re* та *de dicto*.

Вправа 6

Опишіть ілокутивний потенціал речення «Холодно!»

Наведіть приклади комунікативних ситуацій, у яких може бути реалізований кожен із зазначених вами потенціалів.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 10

Проблема семантичної правильності (1)

Питання для обговорення в аудиторії

1. Тлумачний словник як модель «наївної» мовної свідомості.
2. Відносність поняття семантичної правильності.
3. Розмежування правильних і аномальних висловлювань, як одна із здібностей людини, до якої апелюють при побудові лінгвістичних теорій.

Практичні завдання

Вправа 1

Наведіть можливі варіанти осмислення висловлювань:

- а) *Що було, то було;*
- б) *Що правда, то правда;*
- в) *Що є, то є;*
- г) *Маємо те, що маємо.*

Вправа 2

Виправте речення. Поясніть помилки.

- 1. *Один із адресатів писав до письменника.*
- 2. *Багато студентів-філологів виїхало на діалектичну практику.*
- 3. *Я спутав ці слова.*
- 4. *Він виступив дуже нетактично.*
- 5. *Марійка закінчила оформляти особистий листок.*
- 6. *Наші кореспонденти регулярно проводять рейси перевірок.*
- 7. *Письменник написав великий соціалістичний роман «Хіба ревуть воли, як ясла повні?».*

Вправа 3

Виправте помилки у слововживанні, вказавши характер кожної помилки (з точку зору теорії семантичної аномалії).

1. *Так, приміром, у цьому епізоді всі кадри вирішувалися в червоному кольорі.* 2. *Багато справ у нашого Романа, та головне в них – робота.* 3. *Дев'ять куль прийняв на себе боєць у перший день війни на кордоні, правда, найсмертельніший удар припав на приклад його гвинтівки, а решта куль пішла в руку.* 4. *Переходячи від корівника до корівника, можна спокійнісінько викупатися в багнюці.* 5. *А придивившись – для нього вигоди будівництва і є свої власні, він, як я зрозумів, за людей б'ється для себе самого. Це його найперший триб і борг.* 6. *Слухаємо вас, дорогі ветерани, і ваші слова озиваються дзвоном у наших серцях, – не на сполох, а на пильність.* 7. *Вона тепер студентка тамтешнього політехнічного інституту.* 8. *Змій уже ледь помітною цяткою вильотував ген над рікою – над луками, над зарясченими озерами, над чередою корів.* 9. – *Банька, Миколо! До кінця тайму хвалькам довелося вийняти з футбольних воріт ще п'ять баньок.* 10. *На фоні цієї виражальної насиченості відбувається і олюднення понять – думка переростає в особу.* 11. *Відними у нього оці постійні клапани, вічні переїзди по нерівних дорогах – і чогось важливого, істотного, достеменного не вистачатиме, бо стала бурова невід'ємною складовою його життя.* 12. – *Ну, що ж, будемо працювати, –*

сказав учитель, коли учень вже знав, де який цех, мав деяку уяву про свою спеціальність. 13. На заводі є темник вузьких місць, складений на підставі галузевого темника з урахуванням потреб цехів.

Вправа 4

Виправте речення, поясніть характер помилок.

1. Коли оглядаєш живопис Григорія Трояна, то відразу кидається у вічі сонячна яскравість барв на його полотнах. 2. Отож, команди вирішили об'єднатися на матч з болгарками, однак, незважаючи на це, українські спортсменки мали, як кажуть, блідий вигляд... 3. Нема де правди крити, – далеко не все в пласті діялось так, як би хотілося нашим шановним скаутам. 4. Любов не лише окриляє, а й зв'язує ланцюгами Гіменея, пише «Профспілкова газета». 5. Є така народна приказка: нова мітла мете по-новому. 6. Не знімається рука щось викреслити, хоч і ясно, що план не збалансовано з сьогодинішніми можливостями. 7. Не гаючи часу, вони взялися за огляд будинку. 8. Слово в неї, як бачимо, не розходитьсь з ділом. 9. Це по плечу молоді нашого міста, зрозуміло при підтримці міськвиконкому, комбінату комунальних підприємств. 10. Все одно розмови не вийшло б: Олександр спілкується в основному нецензурициною, – підбив риску Гаврилів. 11. Там, здавалося, комар носа не міг просунути. (З газет).

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 11

Проблема семантичної правильності (2)

Питання для обговорення в аудиторії

1. Види аномалій: граматична, семантична, концептуальна.
2. Семантична аномалія і логічне протиріччя.

Практичні завдання

Вправа 1

Складіть аномальні речення, аномальність яких виражена:

- а) конфліктом емпатії;
- б) неінформативністю;
- в) семантичним протиріччям;
- г) граматично;
- д) неправдою.

Вправа 2

Визначте вид семантичних аномалій висловлювань:

- а) *До своєї смерті вона була жива.*
- б) *Не він помер, а смерть прийшла.*
- в) *Можливо, я – це не я.*

Вправа 3

Надайте інтерпретацію реченням. Визначте тип аномалії.

1. *Long time no see.*
2. *Я купила стиральну машину.*
3. *Вона гарно виглядає.*

Вправа 4

Проведіть експеримент, який доводить, що способи переосмислення навмисних аномалій у значному ступені конвенціоналізовані.

Вправа 5

У чому полягають причини аномальності наступного тексту?

Сьогодні зранку була погана погода, а мені треба йти до школи. Взагалі, я люблю навчатися, але математика не моє покликання. Вчителька біології вчора мене хвалила, а мого однокласника - ні. В нього така гарна сім'я, а сестру я просто обожнюю. Вона старша за нас і навчається в університеті на лікаря. Вона відмінниця, а я б не хотіла бути лікарем, бо стільки хворих буде ходити біля тебе. Хоча білі халатики – це так гарно. Мені здається, всі жінки-лікарі чарівні і дуже гарні. І мама мого однокласника дуже гарна. А школу я все-таки люблю.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 12

Семантичні метамови (1)

Питання для обговорення в аудиторії

1. Семантична метамова та проблема тлумачення значень.
2. Основні характеристики лексики семантичної метамови.
3. Типологія семантичних метамов.
4. Словник семантичної метамови.

Практичні завдання

Вправа 1

Поясніть значення речень на ПСМ (природній семантичній метамові):

Мені сьогодні не спиться.

Його знобило.

Його вбило блискавкою.

Вправа 2

Поясніть зміст слів на ПСМ:

- а) «образа»
- б) Guilt «провина»

Вправа 3

Опишіть зміст вислову на ПСМ:

- A) X Feels happy.
- B) X щасливий.
- C) X glücklich.

Вправа 4

Виберіть 2–3 семантичні примітиви (наприклад: «добрий», «поганий», «хотіти») і порівняйте, як вони виражаються в українській та іншій мові, яку ви знаєте.

Вправа 5

Спробуйте пояснити значення складного слова (наприклад: «ревності») через набір семантичних примітивів («людина», «думати», «хотіти», «погано» тощо).

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 13

Семантичні метамови (2)

Питання для обговорення в аудиторії

1. Лексика семантичної метамови.
2. Синтаксис семантичної метамови.
3. Доробок А. Вежбицької у галузі семантичної метамови.
4. Переклад як експериментальна перевірка правильності семантичних описів.

Практичні завдання

Вправа 1

Оберіть невеликий уривок художнього тексту (5–6 речень). Спробуйте переписати його, використовуючи семантичну метамову (просту систему опису значень). Мета вправи: навчитися редукувати складні висловлювання до базових семантичних структур.

Вправа 2

Оберіть кілька слів із різних сфер (наприклад: «свобода», «щастя», «страх»). Опишіть їх значення через метамову – тобто через набір простих семантичних елементів.

Вправа 3

Складіть список із 10 базових слів (наприклад: «людина», «добрий», «поганий», «час», «місце»). Визначте, які з них належать до семантичних примітивів за теорією Анни Вежбицької.

Вправа 4

Підготуйтеся до дискусії «Чи можна за допомогою семантичної метамови уникнути культурних непорозумінь у перекладі?» Наведіть приклади.

Вправа 5

Створіть короткий діалог (3–4 репліки), використовуючи лише семантичні примітиви. Потім обговоріть, наскільки зрозумілим він вийшов.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 14

Експеримент у семантиці (1)

Питання для обговорення в аудиторії

1. Семантичні тести: на вільну інтерпретацію, питально-відповідний, імплікативний тощо.
2. Експерименти з використанням денотатів чи їхніх моделей.
3. Асоціативні експерименти.

Практичні завдання

Вправа 1

Заповніть таблицю. Прокоментуйте перекладацькі відповідники.

Мова	Текст	Пояснення
	Глокая куздра штеко бодланула бокра и кудрячит бокрѣнка.	
	Глока куздра штеко бодлануда бокра та кудряче бокреня	
	Глѣкая куздра штѣка будланула бокра і курдзячыць бокраня.	
	Gloka kuzdra szteko bodlanęła bokra i kudrzy bokrzatko	
	The gloky kuzdra shtedly bodled the bokr and is bokring the boklet.	
	La gloca cúzdra shtécamente bodló al bocro y cudrice al bocrito.	

Вправа 2

Псевдофрази демонструють, що мовна обробка спирається на ієрархію рівнів: фонологія → морфологія → синтаксис → семантика, при цьому перші три можуть функціонувати без останнього. Чи можна вважати, що мозок розуміє форму раніше, ніж смисл? Якщо так, то чому?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 15

Підсумковий колоквіум

Прокоментуйте таблицю та поясніть сутність філософського конфлікту між Н. Хомським та Дж. Лакоффом ?

Питання	Хомський	Лакофф
Чи автономна граматика?	Так	Ні
Чи можливий «чистий» синтаксис?	Так	Ні
Роль значення	Другорядна щодо структури	Формотворча
Джерело граматичних категорій	Вроджені принципи	Концептуальний досвід
Статус метафори	Риторичний прийом	Базовий механізм мислення

Яка позиція, на вашу думку, більш переконлива? Аргументуйте свою відповідь.

Хомський: мова – формальна, частково вроджена система правил; значення важливе, але не визначальне для побудови граматики.

Лакофф: мова виростає зі значення, досвіду й мислення; граматика – це «застигла» семантика й концептуалізація.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Семантика як лінгвістична дисципліна. Становлення семантики як самостійного розділу мовознавства.
2. Дві концепції семантики: вузька та широка. Співвідношення семантики з традиційними лінгвістичними дисциплінами.
3. Основні напрями та школи сучасної лінгвістичної семантики.
4. Значення в структурі мовного знаку. Розвиток концепції значення в семантиці Пірса- Моріса. Синтактика, семантика і прагматика знаку.
5. Типологія значень.
6. Лексичне й граматичне значення. Принципи й методи опису лексичного значення слова.
7. Компоненти лексико-семантичної інформації. Конотації лексеми.
8. Конотативний потенціал слова: цінності та оцінність.
9. Проблеми когнітивної семантики. Традиційні проблеми семантики з погляду когнітивного підходу.
10. Лексична синтагматика: семантичні валентності слова; семантична сфера дії як узагальнення поняття семантичної валентності; обмеження при поєднанні.
11. Проблеми лексичної полісемії.
12. Диффузність значення і проблеми словникової презентації, що виникають у зв'язку з цим.
13. Фразеологія: стійкість та ідіоматичність; типи фразеологічних одиниць і способи опису їхнього значення.
14. Лексико-семантична парадигматика.
15. Компонентний аналіз лексичного значення. Критика компонентного аналізу з позицій когнітивного підходу до мови.
16. Тезаурус як модель парадигматичної структури плану змісту мови.
17. Експеримент у лексичній семантиці.
18. Експеримент з використанням денотатів чи їхніх моделей.
19. Семантичні тести: на вільну інтерпретацію, питально-відповідний, імплікативний тощо.
20. Асоціативні експерименти.
21. Переклад як експериментальна перевірка правильності семантичних описів.
22. Речення як об'єкт семантичного дослідження. Значення речення та зміст висловлювання.
23. Семантично правильні та аномальні речення.
24. Проблеми семантичної інтерпретації.

25. Мовна гра та проблема семантичної аномальності.
26. Види аномальних речень. Проблеми інтерпретації.
27. Семантична аномалія і логічне протиріччя. Відносність поняття семантичної правильності.
28. Логіко-семантичні відношення. Пресупозиція й асерція.
29. Експліцитна й імпліцитна інформація у висловлюванні.
30. Види імпліцитної інформації: пресупозиції, умови успішності, імплікатури дискурсу.
31. Основні компоненти плану змісту висловлювання. Пропозиційний компонент.
32. Модальний аспект пропозиційного змісту. Типи й види модальності.
33. Комунікативний компонент семантики речення.
34. Основні категорії комунікативного компоненту та способи їхньої репрезентації.
35. Прагматичний (ілокутивний) компонент семантики речення.
36. Умови успішності у ТМА.
37. Семантичні метамови.
38. Евристики лінгвістичної семантики.
39. Лінгвістична теорія у відношенні до опозиції “істина /неправда”
40. Засоби мовної демагогії. Вплив за допомогою мовленнєвих імплікатур.

ПРИКЛАД ТЕСТОВОГО ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

- 1. Підгрунтя логічної семантики було закладене у працях:**
 - а) німецького математика Е. Шредер
 - б) французького філософа Ж.-Ф. Ліотара
 - в) англійського логіка С. Джевонса
 - г) німецького логіка Г. Фреге
- 2. На межі яких століть виділилася логічна семантика?**
 - а) XIX та XX ст.
 - б) XX та XXI ст.
 - в) XVII та XVIII ст.
 - г) XVIII та XIX ст.
- 3. Теорія смислу оперує не словом, а реченням і будує власні засади переважно на логічній структурі умовиводів, на відміну від:**
 - а) герменевтичного вчення
 - б) лінгвістичної семантики
 - в) психолінгвістики
 - г) семіотики
- 4. У лінгвістичній семантиці виділяють два напрями:**
 - а) теорію референції
 - б) теорію субреференції
 - в) теорію смислу
 - г) синтаксичну теорію
 - д) теорію денотату
- 5. Семантичні категорії – поняття, що набули категоріального статусу в системі логічної семантики – поділяються на:**
 - а) казуальні
 - б) дескриптивні (описові)
 - в) структурні
 - г) логічні
 - д) ілюстративні
- 6. ... – кваліфікується як відношення мовленнєвих одиниць до позначених ними об'єктів дійсності.**
- 7. Другий напрям логічної семантики – ... – розроблявся в ситуаційній семантиці Дж. Барвайса та Дж. Перрі.**

8. Логічна семантика є маргінальною галуззю лінгвістики й логіки, сильною ... семантикою, яка досліджує співвідношення значення мовних висловлень з об'єктами предметної дійсності під кутом зору його істинності / неістинності.
9. ... – особлива знакова система, яка створюється для опису й аналізу об'єктної мови внаслідок уведення нової термінології, встановлення істинності висловлювань, виражених об'єктною мовою.
10. Згідно з ... кожен об'єкт фіксується в мові (а значить і в пізнанні) за допомогою смислу.
11. Поєднанням теорій референції і смислу в логічній семантиці стала ..., що вивчає взаємно несуперечливі стани справ, узгоджені із законами логіки, природи, прийнятими постулатами й певною зафіксованою системою знання.
12. Встановіть відповідність між типами референції у прагматичному аспекті та їхніми визначенням.
- 1) інтродуктивна
 - 2) ідентифікаційна
 - 3) невизначена (непрозора)
 - а) референція невідомого і непевного для комунікантів
 - б) референція відомого партнерам комунікації
 - в) референція відомого лише адресантові
13. Одним із базових методів аналізу механізмів взаємодії вербальних та когнітивних структур є:
- а) фреймовий аналіз
 - б) семантичний аналіз
 - в) ізольований аналіз
 - г) первинний аналіз
14. Поняття «фрейм» вперше було представлено:
- а) К. Бейкером
 - б) Ч. Філлмором
 - в) С. Жаботинською
 - г) М. Мінським
15. На основі чого дають визначення і значення слову?
- а) на основі прототипу
 - б) спираючись на контекст
 - в) на основі фреймового аналізу
 - г) спираючись на альтернативні варіанти

16. За походженням виділяють такі типи фреймів:

- а) первинні
- б) вторинні
- в) статичні
- г) динамічні
- д) фігуральні

17. За ієрархічною організацією виділяють:

- а) динамічні фрейми
- б) факультативні фрейми
- в) прості (базові) фрейми
- г) складні (комплексні) фрейми
- д) образні фрейми

18. Які з наведених понять є найважливішими у фреймовій семантиці?

- а) перспектива
- б) кореляція
- в) фігуральність
- г) референція
- д) прототип

19. у відмінковій граматиці за Ч. Філлмора використовувався для характеристики невеликої абстрактної ситуації, яка, принаймні, визначає учасників ситуації, аргументи твердження і речення, які описують ситуацію.

20. Встановіть відповідність

- 1) М. Мінський
- 2) Е. Гоффман
- 3) Е. Козаренко
- 4) С. Маланов
- а) фрейм – це схема ситуацій
- б) фрейм – це мінімізований опис явищ
- в) фрейм – це вид логіко-лінгвістичної моделі
- г) фрейм – це структура даних для представлення стереотипних ситуацій

21. Встановіть відповідність

- 1) Базові фрейми
- 2) Комплексні фрейми
- 3) Статичні фрейми
- 4) Динамічні фрейми

- а) когнітивні структури, утворені внаслідок інтеграції кількох базових фреймів
- б) структури, що містять знання про певний стан речей
- в) демонструють найзагальніші принципи категоризації організації вербалізованої інформації
- г) структури, які представляють процедурні знання про перебіг подій

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Алієва О. Н. Розвиток семантичної структури терміна: явища віаріативності і семантичний інваріант. *Мова: науково-теоретичний часопис*. № 38. 2022. С. 50–55.
2. Желязкова В. В. Семантика: теорія і практика: навчально-метод. посібник для студентів спеціальності 035 Філологія («Прикладна лінгвістика»). Миколаїв : Іліон, 2018. 180 с.
3. Костусяк Н. Валентність як міжрівнева категорія. [Електронний ресурс] // URL:<http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/.pdf>
4. Микитенко А. Процес номінації у сучасній лінгвістиці: семасіологічний та ономасіологічний підходи. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 21, том 2, 2018. С. 30–35.
5. Приходько Г. І., Приходченко О. О. Прагматика та семантика експресивів. *Науковий вісник ХДУ*. Серія Германістика та міжкультурна комунікація. № 1. 2023. С. 65–69.
6. Проблеми лінгвістичної семантики: Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (24 листопада 2016 р.). Рівне : РДГУ, 2016. 196 с.
7. Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики : зб. наук. пр. Київ : Юстон, 2025. Вип. 48. 268 с.
8. Скрицька Н. Теоретичні аспекти компаративного семантичного дослідження. *Актуальні питання суспільних наук*. № 1 (33). 2022. С. 110–112.
9. Харчук, Л. Лексико-семантичні процеси в українській мові: інтерференція, омонімія, паронімія. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 33, том 2, 2020. С. 182–187.
10. Formal semantics. The Cambridge Handbook of Formal Semantics , Publisher: Cambridge University Press, 2016. 345 p.

Додаткова література

1. Дарчук Н. П. Напрями формалізації семантики. URL: http://philology.knu.ua/files/library/movni_i_konceptualni/46-1/47.pdf
2. Лозова Н. Г. Когнітивна семасіологія (семантика) як новий напрям досліджень [Електронний ресурс] URL: http://www.philology.kiev.ua/library/zagal/Literaturoznavchi_studii_2011_33/303_308.pdf

3. Максим'юк О. Семантичні особливості підметів-словосполучень з кількісним значенням. *Актуальні питання суспільних наук*. № 1 (33). 2022. С. 106–109. С. 77–82.
4. Мединська Н. М. Особливості семантики предметних та ознакових слів [Електронний ресурс] // URL: http://philology.knu.ua/php/4/7/Studia_Linguistica_4/096_103.pdf
5. Мойсей А., Скрицька Н. Лексико-семантичний аналіз полісемічних слів в українській та англійській мовах (на прикладі дієслова сперечатися). *Актуальні питання суспільних наук*. № 1 (33). 2022. С. 106–109.
6. Новак О. М. Семантична структура лексем-когнатів ВОЛЯ/ ВОЉА в українській та сербській мовах . *Слов'янський збірник*. Вип. 23. Одеса : ФОП «OLEDAT TEC», 2019. С. 50–58.
7. Новак О. М. Семантична структура лексем ЗДОРОВИЙ / ЗДРАВ в українській та сербській мовах. *International scientific and practical conference “Philological sciences, intercultural communication and translation studies: theoretical and practical aspects” : conference proceedings, February 26–27, 2021. Vol. I. Venice : Izdevnieciba “Baltija Publishing”, 2021. P. 45–49.*
8. Новікова Т. Семантичні церковнослов'янізми в сучасній українській мові. *Актуальні питання суспільних наук*. № 1 (33). 2022. С. 106–109. С. 83–87.
9. Яроцька Г. С. Лексичні інновації в аспекті дискурсивної практики соціальної ідентифікації «свій vs чужий». *Лексико-граматичні інновації в сучасних слов'янських мовах: XI Міжнародна наукова конференція (м. Дніпро, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, 20–21 квітня 2023 р.): матеріали / укладання і загальна редакція О. К. Куварової. – Дніпро : Ліра, 2023. 186 с. С. 180–182.*
10. Яроцька Г. С. Аксіолінгвістичні характеристики бідності в українській мові та лінгвокультурі. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія: Філологія. Вип. 94. 2024. Харків, С. 117–125. DOI: 10.26565/22271-864-2024-94-17. ISSN 2227 <https://periodicals.karazin.ua/philology/article/view/23770/21625>
11. Фоміна Л. Ф., Яроцька Г. С. Конотоніми як засоби оцінки інтелектуальних ознак чоловіка. *Вісник Одеського національного університету*. Серія Філологія. Науковий журнал. Том 23. Випуск 2 (18). Одеса : ОНУ, 2018. С. 103–108.

Словники

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ – URL: Перун, 2003. 1440 с. + CD. URL: <https://archive.org/details/velykyislovnyk>

2. Словник української мови. В 11 томах. (СУМ-11) –
URL: <http://www.sum.in.ua>
3. Публічний електронний словник української мови.
URL: <http://ukrlit.org/slovnyk>
4. Словопедія – URL: <http://slovopedia.org.ua>
5. Словник скорочень української мови – URL: <https://abbrs.info/>
6. Українські словники on-line на сайті rozum.org.ua –
URL: <http://www.rozum.org.ua>

Навчальне видання

ЗАГАЛЬНА ТА ПРИКЛАДНА СЕМАНТИКА

ЕЛЕКТРОННІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до курсу

для здобувачів філологічного факультету
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціалізації В11.10 Прикладна лінгвістика

Електронне практичне видання

Укладачі:

Яроцька Галина Сергіївна
Новак Ольга Миколаївна

В авторській редакції

Затв. авт. 21.08.2026. Шрифт Times New Roman.
Системні вимоги: операційна система сумісна з програмним забезпеченням
для читання файлів формату PDF.
Обсяг 0,6 МБ. Зам. № 3236.

Видавець:

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
вул. Змієнка Всеволода, буд. 2, м. Одеса, 65001, Україна
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 8592 від 23.03.2026 р.
Тел.: (048) 723 28 39, e-mail: druk@onu.edu.ua